

КРИМІНАЛЬНА ВІКТИМОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ А.С. МАКАРЕНКА ЯК ЗАХИСНИЙ ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ЗАСІБ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ВІД ЗЛОЧИНІВ

*А. О. Бардінова
Полтава, Україна*

На фоні сьогоденної девальвації моральних та загальнолюдських цінностей, зниження життєвого рівня населення стрімко відроджуються кримінальні «традиції та звичаї», які активно проникають у молодіжне середовище, омолоджується кримінальна дитяча злочинність.

Метою попередження злочинів, як і метою боротьби зі злочинністю, є протидія кримінальним процесам у суспільстві, захисту особистості, суспільства і держави від злочинних зазіхань.

Ця мета знаходить свою конкретизацію в рішенні ряду наступних завдань:

– виявлення й усунення або нейтралізація причин злочинності й умов, сприятливому їхньому здійсненню;

– індивідуальний профілактичний вплив на осіб із протиправною поведінкою;

– зниження в окремих громадян ризику стати жертвами злочинних намірів.

Складність попередження злочинів визначає різноманіття видів цієї діяльності. Так, за характером і спрямованістю попередження злочинів виділені його загально-соціальний і спеціально-кримінологічний рівні.

Виділяється кілька різновидів профілактики правопорушень, до числа яких відносяться: моральна, правова, кримінально-правова, віктимологічна, остання з яких спрямована на осіб, що можуть стати жертвами злочину.

Вчені і практики відзначають, що ризик стати жертвою злочину розподіляється серед населення нерівномірно. Наприклад, підвищеною уразливістю від насильницьких злочинів (убивств, заподіянь шкоди здоров'ю різної ваги) володіють жінки, діти, старі люди, особи з фізичними і розумовими недоліками. Потерпілими від шахрайських дій частіше є неповнолітні особи. Особливого значення у вирішенні цієї проблеми набуває віктимологічна профілактика – це специфічна діяльність соціальних інститутів, спрямована на виявлення, чи усунення та нейтралізацію факторів, обставин, ситуацій, що формують віктимне поведіння й обумовлюючих здійснення злочинів; виявлення груп ризику і конкретних осіб від злочинів.

Одним із завдань кримінальної віктимології є освіта (правове виховання неповнолітніх) громадян. Як показують дослідження, багато потерпілих мають низький рівень правових знань. Більшість з них не знають правових норм, що захищають їхнє життя, здоров'я, власність, а ті деякі, хто «хоч щось чув», не знають, як і коли їх застосовувати на практиці. Тому підтвердження результати опитування, проведеного у одній із середніх шкіл, свідчать, що учні 8-их класів (98% підлітків 13-14 років) не знають ні своїх прав, ні обов'язків, ні нормативних актів, покликаних їх захищати, ні органів у справах неповнолітніх. У зв'язку з цим необхідні правове виховання, правова пропаганда знань про те, як не стати жертвою злочину, особливо в тих умовах, коли держава не в змозі вберегти всіх громадян від злочинних зазіхань.

Важливим із цієї точки зору є вивчення педагогічної спадщини А.С. Макаренка. У досвіді великого педагога ми знаходимо велику кількість різних засобів захисту неповнолітніх осіб від злочинів.

Правильне розуміння А.С. Макаренком історичних цінностей прав і свобод людини дозволило йому створити власну модель прав і свобод неповнолітніх правопорушників, яка потребувала продуманого цивілізованого захисту й умілого самозахисту самими неповнолітніми громадянами. Його інноваційна розробка заохочення і покарання як засобу педагогічної корекції заслуговує на особливу увагу. Маємо підкреслити, що покарання винних неповнолітніх правопорушників

грунтувалося на їхній свободній волі, на багатоваріантному виборі можливостей зрозуміти свою провину; усвідомити неправильність своїх дій і щире каяття. При цьому покарання ґрунтувалося на щирому бажанні (без жорстокості й агресії) допомогти стати правопорушнику на істинний шлях, даючи йому можливість перевірити себе (у вигляді санкцій) на конкретних діях. Винувата особа повинна була сприйняти справедливу санкцію як останній шанс для віри в себе, для виправлення, що виражається у спокутуванні [1, 2].

Корисним і дуже цінним у розв'язанні проблеми профілактики злочинів шляхом правого виховання й навчання неповнолітніх осіб у досвіді Антона Семеновича Макаренка було створення в колонії і в комуні єдиної системи самоврядування, яке педагог розглядав його як необхідну складову всієї сукупності засобів педагогічно доцільної організації дитячого життя. Така позиція А.С. Макаренка забезпечувала ігровий стиль життя колективу; усвідомлення вихованцями громадянської відповідальності за права, гідність і честь колективу і свої особистісні [3].

Отже, для профілактики злочинів повинен застосовуватись весь комплекс мір, починаючи від створення сприятливих умов в економіці і соціальному устрої життя громадян і закінчуючи індивідуальними роз'яснювальними бесідами.

Позитивний ефект у віктимологічній профілактиці досягається такою формою як роз'яснювальна робота серед населення, особливо тієї його частини, що відрізняється підвищеною віктимністю (неповнолітні особи). Тут важливо використовувати інформацію про осіб, що стали по своїй необачності жертвами злочинів, активніше використовувати радіо- і телепередачі, періодичну пресу, поширювати знання про способи здійснення злочинів, розрахованих на необачність і зайву довірливість потерпілих. Виступаючи з лекціями, бесідами, співробітники правоохоронних органів повинні звертати увагу на обставини віктимного характеру, рекомендувати бути більш пильними, дотримуватись правил обережності, пильніше відноситися до своїх вчинків, а також до вчинків інших осіб.

Однією з важливих умов зниження рівня віктимності потенційних жертв є їхнє правове навчання. Знання законів, що регулюють цивільні, кримінально-правові, господарські відносини, дозволить їм уникнути нелегкої долі потерпілих від злочину.

Таким чином, підвищення освітньо-правового рівня неповнолітніх осіб щодо їх права та свободи сприятимуть поліпшенню правого їх захисту від експлуатації і злочинів.

Література:

1. Макаренко А. С. Вибрані педагогічні твори. Статті, лекції, виступи / За ред. Мединського Є.М., Святковського І.Ф. – Київ-Харків : Радянська школа, 1950.
2. Макаренко А.С. Твори : В 7-ми т. Т.1. Педагогічна поема / А.С.Макаренко. – К. : Радянська школа, 1953. – 710 с.
3. Макаренко А.С. Сочинения : В 7-ми т. Т.3. Флаги на башнях / А.С.Макаренко. – М. : Академия пед. наук РСФСР, 1957. – 496с. : ил.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

*О. В. Берданова
Полтава, Україна*

Демократичні процеси в країні вимагають використання нових методів підготовки вчителя, покликаною втілювати в життя основи якісних змін вітчизняної системи освіти. Окремі аспекти досліджуваної проблеми знайшли відображення у працях, де висвітлено питання професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя. Але на сьогодні ще не достатньо розкрито роль педагогічної майстерності у професійному становленні особистості майбутнього фахівця.